

ДАДЕНКОВ ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ (1911-1991)

Засновник і перший директор (ректор) Київського автомобільно-дорожнього інституту (нині Національний транспортний університет), відомий учений і діяч вищої освіти, творець знаної наукової школи гідравліки відкритих русел і водопропускних гідротехнічних споруд, член-кореспондент Академії Наук УРСР (1961), доктор технічних наук, професор (1952), депутат Верховної Ради УРСР (5, 6 і 7 скликань).

Народився 28 жовтня 1911 року в м. Лубни (тепер Полтавська область) у сім'ї вчителя. Його батько М.Ф.Даденков (1885-1955) — відомий український педагог і вчений, автор відомих праць з питань педагогіки, естетичного виховання. Він викладав у педагогічних інститутах Ніжина, Києва, Кутаїсі. З 1927 року — професор.

Ю.М.Даденков у 1933 році закінчив Харківський автомобільно-дорожній інститут і отримав кваліфікацію інженера-шляховика.

У 1933-1934 роках працював в Українському науково-дослідному інституті автогужових доріг і транспорту.

З вересня 1934 року перейшов на викладацьку роботу в ХАДІ. Працюючи асистентом, під керівництвом відомого вченого в галузі проектування доріг Олександра Костянтиновича Бірулі, підготував кандидатську дисертацію, пов'язану з проектуванням радіусів вертикальних кривих на автомобільних дорогах, які забезпечували умови видимості уздовж їхнього подовжнього профілю. Висновки дисертації, успішно захищеної в 1936 році, надалі були використані під час розробки нормативних вимог до проектування автомобільних доріг. Ю.М.Даденков, одержавши у 1936 році вчене звання доцента, ще в Харкові почав дослідження в галузі гідравліки відкритих русел і гідрології суші. Він, зокрема, займався питаннями нормування швидкостей плину води в укріплених річищах і розрахунку малих мостів на їхній основі, гідравлічного розрахунку призматичних швидкотоків (його формула визначення найвигіднішого перетину прямокутного лотка швидкотока увійшла до багатьох довідників і посібників і використовується донині), вивчав питання формування зливогого стоку з малих водозбірних басейнів.

4 квітня 1941 року доцент Ю.М.Даденков був призначений заступником директора Харківського автомобільно-дорожнього інституту з навчальної роботи, а з 11 серпня того ж року — керівником дисципліни «Гідравліка».

У перші місяці війни з фашистською Німеччиною Юрій Миколайович — у рядах Червоної армії. З вересня 1941 року по травень 1942 він на Південному фронті в якості головного інженера 62 військово-дорожнього загону. Потім його переводять на Південно-Кавказький фронт, де він стає старшим помічником начальника 2-го відділу керування автотранспорту і дорожньої служби фронту. З вересня 1942 року він на тій же посаді Сталінградського фронту, а з лютого 1943 року його перекидають на Південний фронт на посаду старшого помічника начальника 2-го відділу Дорожнього управління фронту; потім був начальником дорожньо-будівельного відділу Дорожнього управління Південного і 4-го Українського фронтів.

За участь у Великій Вітчизняній війні Ю.М. Даденков був нагороджений двома орденами Вітчизняної війни, орденом Червоної Зірки, медалями «За бойові заслуги», «За оборону Сталінграда», «За оборону Кавказу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні».

Влітку 1944 року інженер-майор Ю.М.Даденков був відкликаний з фронту. Йому доручається в звільненому від німецьких загарбників Києві заснувати новий навчальний заклад автомобільно-дорожнього профілю. Юрій Миколайович із кількома помічниками підготував матеріали, необхідні для ухвалення урядом рішення про створення нового вузу.

7 листопада 1944 року союзний уряд ухвалив постанову про відкриття Київського автомобільно-дорожнього інституту, а 21 листопада того ж року директором був призначений доцент Юрій Миколайович Даденков.

Завдяки активній підтримці українського уряду і столичних керівників Ю.М.Даденкову вдалося домогтися виділення приміщення для розміщення інституту в цент-

ральному районі міста на Печерську, залучити на штатну роботу й у якості сумісників видатних учених і досвідчених вузівських викладачів, вирішити складні питання про необхідне устаткування і комплектування вузу навчальною літературою, підготувати перший набір студентів.

Активність керівника і його помічників дозволили розпочати заняття вже у весняному семестрі 1944-1945 навчального року. З моменту організації інституту Ю.М. Даденков узяв на себе викладання курсу «Гідравліка, гідрологія, гідрометрія», а призначений 5 січня 1945 року завідувачем кафедри гідравліки, він організував дослідження в галузі гідравліки відкритих русел і дорожніх гідротехнічних споруджень, залучаючи до цієї роботи своїх асистентів і студентів.

Значною подією для керованого ним вузу стала передача 28 вересня 1946 року КАДІ із системи ГУШОСДОРА НКВС СРСР у підпорядкування Міністерства вищої освіти.

У 1947 році, у зв'язку з переходом на іншу роботу завідувача кафедри «Проектування доріг» професора А.Е. Орнатського, Юрій Миколайович узяв на себе керівництво цією профільною на дорожньо-будівельному факультеті кафедрою, що довгі роки називалася кафедрою «Вишукування, проектування доріг і гідравліки». З огляду на гостру нестачу навчальних посібників для студентів і довідкової літератури для проєктувальників, особливо необхідної в зв'язку з роботами, що розгорнулись у країні по відновленню дорожнього та іригаційного господарства, будівництву каналів і гідротехнічних споруд, він разом із М.І. Товстолісом і П.О. Зубрієм пише і видає ряд робіт, які активно використовувалися студентами під час виконання розрахункових робіт у ході курсового і дипломного проєктування.

Результатом глибоких теоретичних розробок і їхньої експериментальної перевірки стала докторська дисертація Юрія Миколайовича «Дослідження пропускання зливових вод малими мостами», яку він успішно захистив у вченій раді КПІ в березні 1952 року. У липні того ж року ВАК СРСР ухвалила рішення про присудження йому ступеня доктора технічних наук і одночасно присвоїла Юрієві Миколайовичу учене звання професора.

У 1952 році при КАДІ була відкрита аспірантура з питань гідравліки. Ю.М. Даденков, що зразково працював з аспірантами цього профілю, за неповні сім років підготував 14 кандидатів і 2 докторів технічних наук, заклавши тим самим належні основи створення і подальшого розвитку широко відомої зараз школи гідравліки відкритих русел, водовідвідних і водопропускних споруд.

Як директор інституту Ю.М. Даденков розгорнув роботу зі зміцнення його матеріальної бази. Була розпочата широка реконструкція навчального корпусу, проведено оснащення сучасним устаткуванням навчальних лабораторій і кабінетів, побудовано гарний студентський гуртожиток, продовжена робота із залучення до викладацької і наукової діяльності багатьох талановитих учених, значно розширена власна підготовка кандидатів і докторів наук. КАДІ, здавалося був вузькопрофільний галузевий вуз, за кількістю осіб з ученими ступенями і званнями (стосовно загальної чисельності професорсько-викладацького складу), не мав собі рівних серед технічних вузів республіки.

Велику увагу приділяв Ю.М. Даденков залученню студентів до наукової творчості, зміцненню студентського самоврядування і розвитку спорту в КАДІ, турбуючись про побут і розумне дозвілля молоді. Саме він відшукав чудове місце під Києвом, біля села Плюти, для створення одного з перших у вузах української столиці студентського спортивного оздоровчого табору і використання його як бази для польової навчальної практики з гідрометрії, геодезії, ґрунтознавства і застосуванню дорожніх машин.

Вміло привертаючи увагу колективу інституту до виконання завдань, поставлених народним господарством країни перед вищою школою, він творчо підходив до їхнього вирішення, протидіючи, якщо це було необхідно, бездумним чиновникам. Останнє, зокрема, стосувалося процентоманії, ідеї щоденного чергування навчання з роботою на виробництві.

Знання Ю.М. Даденковим вищої школи і її нагальних потреб, уміння знаходити потрібні, часто нестандартні рішення, зумовили призначення його в 1959 році першим заступником міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР, а з 1960 року — міністром, на поса-

ді якого він перебував до 1973 року.

Очолоюючи міністерство, Ю.М.Даденков активно сприяв удосконалюванню організації заочного навчання, упорядкуванню і розвитку мережі вищих навчальних закладів і, зокрема, створенню широкої мережі загально технічних і загальнонаукових факультетів на Україні, утворенню на базі кращих із них філій головних вузів а, згодом, і відкриттю нових самостійних навчальних закладів, багато з яких тепер займають провідне місце в Україні.

Велику увагу приділяв Юрій Миколайович розвитку наукових досліджень у підвідомчих вузах, створенню в них галузевих і проблемних лабораторій, удосконаленню видавничої діяльності, зміцненню зв'язку навчальних закладів із галузевими й академічними інститутами, впровадженню результатів проведеної наукової і конструкторської роботи в практику. З огляду на авторитет Ю.М.Даденкова як активного вченого — гідравліка його обрали у 1961 році членом — кореспондентом АН УРСР. Активний громадський і державний діяч, Ю.М.Даденков був депутатом Верховної Ради Української РСР 5, 6 і 7 скликань.

Юрій Миколайович — автор 110 наукових праць, у тому числі і наукових посібників (два з яких у перекладі китайською мовою були видані в 1965 році в КНР).

Розроблені ним методи розрахунку гідротехнічних швидкотоків, перепадів, а також малих мостів і дорожніх труб з урахуванням акумуляції стоку перед спорудами широко використовуються інженерами України, ближнього і далекого зарубіжжя в їхній проектній роботі і є складовою частиною програмного викладу спецкурсу дорожньо-мостової гідравліки.

У листопаді 1973 року Ю.М.Даденков вийшов на пенсію з посади Міністра і практично до кінця свого життя працював у створеному ним вузі професором-консультантом.

Це була високоорганізована і широко ерудована людина, прекрасний керівник і талановитий організатор, що вміло поєднував високу вимогливість з особливою чуйністю до співробітників і студентів, уважним ставленням до громадських організацій.

За заслуги у розвитку вищої освіти і науки в країні Юрій Миколайович Даденков був нагороджений орденами Леніна, Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора і «Знак Пошани».

Помер Ю.М.Даденков у Києві 21 квітня 1991 року.